

PROGRAM PROTI ŠIKANOVÁNÍ

Program proti šikanování vychází z těchto dokumentů:

- Školský zákon č. 561/2004 Sb., O předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání a jeho další novelizace,
- Metodický pokyn k primární prevenci sociálně patologických jevů u dětí, žáků a studentů ve školách a školských zařízeních č. j. 20 006/2007-51,
- Metodický pokyn ministra školství, mládeže a tělovýchovy k prevenci a řešení šikanování mezi žáky škol a školských zařízení č. j. 24 246/2008-6.

Definice šikany

Za šikanování se považuje, když jeden, nebo více žáků, úmyslně, většinou opakovaně, ubližuje druhým. Agresoři dělají oběti, která se nemůže nebo nedokáže bránit, nepříjemné věci, ponižují ji a způsobují jí bolest. Toto ubližování se může vyskytovat v různých podobách jako strkání, nadávání, schovávání, ničení a krádeže věcí, fyzické napadání, ale také pomlouvání, intrikování a ostrikace a v neposlední řadě snižování důstojnosti rozesíláním pomlouvacích a ponižujících SMS nebo dokonce natáčením a šířením zesměšňujících a ponižujících videí.

Šikanování jako nemocné chování ¹

Rozeznat šikanu od škádlení je zcela zásadní pro další postup při řešení konfliktu. Zcela jistě budeme jinak řešit rvačku dvou chlapců, kterým se líbí stejné děvče, nebo dlouhodobé psychické týrání žáka ze strany skupiny kamarádů, kteří mu ničí věci, vymáhají po něm peníze a při tom ani nemusí docházet k fyzickému násilí.

Rozdíl ve výše uvedených příkladech je zřejmý. Zatím co v prvním případě jde o utkání rovnocenných partnerů, kteří mají oba stejnou možnost útočit i bránit se a cílem konfliktu je získat přízeň děvčete, v druhém případě se jedná o nerovnocenné chování, v němž se oběť nemůže bránit a **cílem tohoto chování je ublížit**. Je zřejmé, že i přes nepřítomnost fyzického násilí bude mít druhý scénář daleko ničivější efekt na oběť.

Šikanu nazýváme tedy „nemocným“ chováním proto, že charakteristické rysy šikany:

- Nerovnocennost vztahu
- Nemožnost, nebo neschopnost oběti se bránit
- Cílem šikany je ublížit

nejsou zcela normální a vykazují značnou míru patologie. Navíc toto chování ovlivňuje chování nejen oběti, ale celé skupiny. Vytváří ve skupině schémata chování, která nejsou prosociální a mohou negativně ovlivnit sociální vývoj všech jedinců ve skupině.

¹ Kolář M.; Bolest šikanování; Vydání 1; Portál, s.r.o.; Praha 2001; ISBN 80-7178-513-X

- Agresoři se učí, že agrese, ubližování a týrání jiných lidí je v pořádku, nebo je alespoň tolerováno a přehlíženo většinou.
- Oběť si upevňuje přesvědčení, že ve společnosti nenalezne zastání a že je chování agresorů dokonce jeho/její vinou.
- Ostatní svědci se učí, že je správné nedělat nic, jsou-li svědky násilí a nespravedlnosti, která není konána na nich, a stávají se k těmto projevům netečnými

Šikanování jako porucha vztahů ve skupině

Šikanu je nutné vždy řešit v kontextu celé třídy. Šikana by nikdy nevznikla v kolektivu, ve kterém fungují správně všechny regulační a ochranné mechanismy. Buď by vůbec nevznikla, protože vztahy mezi členy skupiny jsou korektní a přátelské, nebo by se oběti okamžitě někdo zastal a skupina by jasně demonstrovala, že agresivní chování netoleruje.

Jestliže se šikana rozvine, je zřejmé, že vztahy ve skupině nejsou v pořádku a že ani neexistuje efektivní mechanismus, který by šikaně bránil. To znamená, že skupina je k šikaně buď lhostejná anebo se agresorů tak obává, že se neodváží postavit na odpor. Tyto modely chování jsou samozřejmě špatné a v budoucnu by vedly k lhostejnosti vůči agresi, nebo dokonce k přijímání agrese, jako normálního chování. Proto je nutné po primárním vyřešení šikany dále s kolektivem pravidelně pracovat tak, aby byla tato schémata chování odstraněna.

Stádia šikany

Šikana je standardně dělena na pět stádií:

1. Ostrakismus (hlasování nebo **projevy** směřující k **vyloučení** někoho z nějaké činnosti)

Mírné, převážně psychické formy násilí, kdy se okrajový člen necítí dobře, je neoblíbený a není uznáván. Ostatní ho více či méně odmítají, nebaví se s ním, pomlouvají ho, spřádají proti němu intriky, dělají na jeho účet „drobné“ legrácky apod.

2. Fyzická agrese a přitvrzování manipulace

V náročných situacích, kdy ve skupině stoupá napětí, začnou ostrakizovaní žáci instinktivně sloužit jako „ventil“. Spolužáci si na nich odreagovávají své nepříjemné pocity.

V jedné třídě se sejde několik výrazně agresivních asociálních jedinců a v rámci své „přirozenosti“ od samého počátku používají násilí pro uspokojování svých potřeb.

3. Vytvoření jádra

Nevytvoří-li se pevná hráz zvýšeným manipulacím a počáteční agresi jednotlivců, záhy se z části vytvoří skupinka agresorů „úderné jádro“, které začne fyzicky napadat zpočátku již „ozkoušené“ oběti, ale posléze i další slabší žáky.

4. Přijímání norem agresorů většinou.

Není-li ve skupině silná pozitivní podskupina, agresivnímu jednání „úderného jádra“ nic nebrání a to se volně rozvíjí. Většina skupiny pak postupně přijímá pravidla agresorů a ty se stávají „nepsaným zákonem“. Agresoři tak mají vlastně volnou ruku a moc donutit ke konformitě všechny členy skupiny.

5. Totalitní systém – Dokonalá šikana

Celá skupina absolutně a bezpodmínečně přijme pravidla agresorů. Ti se stávají absolutními pány nad skupinou s absolutní mocí rozhodovat o osudu každého jedince ve skupině.

Detekce šikany

Oznámení šikany

Detekce šikany ve škole je značný problém. Šikana se totiž vždy odehrává skrytě za nepřítomnosti pedagoga a v některých případech i mimo školu. Nejjednodušší způsob odhalení šikany je oznámení šikany obětí nebo svědkem. V tomto ohledu se bohužel rozcházejí i vědecké práce, kde některé tvrdí, že osoba učitele se nachází poměrně vysoko na žebříčku osob, kterým žáci důvěřují a kterým by se svěřili, jiné však tvrdí pravý opak. Je proto vhodné počítat spíše s horší variantou, že žáci učitelům své trápení svěří jen v krajní situaci.

Nicméně oznámení šikany může přijít i od rodičů, příbuzných, přátel mimo školu apod. Každé oznámení musí být bráno vážně a musí být vyšetřeno!

Přímé a nepřímé znaky

Protože šance, že bude šikana oznámena je velmi malá, nezbývá, než k detekci šikany využít jiné metody. V běžné denní praxi je nejvhodnější sledování přímých a nepřímých znaků v chování skupiny a obětí.

Přímé znaky šikanování mohou být např.:

- Posměšné poznámky na adresu žáka, pokořující přezdívka, nadávky, ponižování, hrubé žerty na jeho účet. Rozhodujícím kritériem je, do jaké míry je daný žák konkrétní přezdívkou nebo "legrací" zranitelný.
- Kritika žáka, výtky na jeho adresu, zejména pronášené nepřátelským až nenávisným, nebo pohrdavým tónem.
- Nátlak na žáka, aby dával věcné nebo peněžní dary šikanujícímu nebo za něj platil.
- Příkazy, které žák dostává od jiných spolužáků, zejména pronášené panovačným tónem, a skutečnost, že se jim podřizuje.
- Nátlak na žáka k vykonávání nemorálních až trestných činů či k spoluúčasti na nich.
- Honění, strkání, šťouchání, rány, kopání, které třeba nejsou zvlášť silné, ale je nápadné, že je oběť neoplácí.
- Rvačky, v nichž jeden z účastníků je zřetelně slabší a snaží se uniknout.

Nepřímé (varovné) znaky šikanování mohou být např.:

- Žák je o přestávkách často osamocený, ostatní o něj nejeví zájem, nemá kamarády.
- Při týmových sportech bývá jedinec volen do mužstva mezi posledními.
- O přestávkách vyhledává blízkost učitelů.
- Má-li žák promluvit před třídou, je nejistý, ustrašený.
- Působí smutně, nešťastně, stísněně, mívá blízko k pláči.
- Stává se uzavřeným.
- Jeho školní prospěch se někdy náhle a nevysvětlitelně zhoršuje.
- Jeho věci jsou poškozené nebo znečištěné, případně rozházené.
- Zašpiněný nebo poškozený oděv.
- Stále postrádá nějaké své věci.

- Odmítá vysvětlit poškození a ztráty věcí nebo používá nepravděpodobné výmluvy.
- Mění svoji pravidelnou cestu do školy a ze školy.
- Začíná vyhledávat důvody pro absenci ve škole.
- Odřeniny, modřiny, škrábance nebo řezné rány, které nedovede uspokojivě vysvětlit.

Rodiče žáků se doporučuje upozornit zejména na to, aby si všímali těchto možných příznaků šikanování:

- Za dítětem nepřicházejí domů spolužáci nebo jiní kamarádi.
- Dítě nemá kamaráda, s nímž by trávilo volný čas, s nímž by se telefonovalo apod.
- Dítě není zváno na návštěvu k jiným dětem.
- Nechuť jít ráno do školy (zvláště když dříve mělo dítě školu rádo). Dítě odkládá odchod z domova, případně je na něm možno při bedlivější pozornosti pozorovat strach. Ztráta chuti k jídlu.
- Dítě nechodí do školy a ze školy nejkratší cestou, případně střídá různé cesty, prosí o dovoz či odvoz autem.
- Dítě chodí domů ze školy hladové (agresoři mu berou svačinu nebo peníze na svačinu).
- Usíná s pláčem, má neklidný spánek, křičí ze snu, např. "Nechte mě!"
- Dítě ztrácí zájem o učení a schopnost soustředit se na ně.
- Dítě bývá doma smutné či apatické nebo se objeví výkyvy nálad, zmínky o možné sebevraždě. Odmítá svěřit se s tím, co je trápí.
- Dítě žádá o peníze, přičemž udává nevěrohodné důvody (například opakovaně říká, že je ztratilo), případně doma kradе peníze.
- Dítě nápadně často hlásí ztrátu osobních věcí.
- Dítě je neobvykle, nečekaně agresivní k sourozencům nebo jiným dětem, možná projevuje i zlobu vůči rodičům.
- Dítě si stěžuje na neurčité bolesti břicha nebo hlavy, možná ráno zvrací, snaží se zůstat doma. Své zdravotní obtíže může přehánět, případně i simulovat (manipulace s teploměrem apod.)
- Dítě se vyhýbá docházce do školy.
- Dítě se zdržuje doma víc, než mělo ve zvyku.

Detekce šikany dotazníkovou metodou

Jako další nástroj pro odhalování šikany lze využít dotazníky. Dotazníky nemohou přímo odhalit šikanu, ale podávají velmi důležité informace o atmosféře v kolektivu a o možnosti výskytu šikany.

Devět kroků při řešení počáteční šikany

Schéma první pomoci:

1. Odhad závažnosti onemocnění skupiny a rozpoznání zda nejde o neobvyklou formu šikanování
 - úkol naplňujeme především prostřednictvím rozhovoru s informátory a oběťmi
 - nesmí docházet k přímé konfrontaci pachatele a oběti
2. Rozhovor s informátory a oběťmi
 - po rozhovoru s informátorem následuje rozhovor s oběťmi (ne s podezřelými pachateli)
 - při rozhovoru s oběťmi je důležité, aby o tom nevěděli ostatní žáci (je potřeba ochránit ji před možnou pomstou agresorů)
3. Nalezení vhodných svědků
 - vytipovat členy skupiny, kteří budou pravdivě vypovídat (vybrat žáky, kteří s oběťmi sympatizují, kamarádi s ní, nebo ji alespoň neodmítají, žáky nezávislé na agresorech, kteří nepřijímají normy šikanování)
4. Individuální, případně i konfrontační rozhovory se svědky
 - rozhovory zorganizovat tak, aby o nich druzí nevěděli
 - vyskytnou-li se těžkosti, lze uskutečnit doplňující a zpřesňující rozhovory nebo konfrontaci dvou svědků
 - vážnou chybou je společné vyšetřování svědků a agresorů. Za zásadní chybu považují konfrontaci obětí a agresorů
5. Ochrana oběti
6. Rozhovor s agresory, případně konfrontace mezi nimi
 - je to poslední krok ve vyšetřování
 - dokud nemáme shromážděné důkazy, nemá smysl vést tento rozhovor
 - cílem je agresory okamžitě zastavit a ochránit oběti, ale i je samé před následky jejich činů
7. Výchovná komise
 - v rámci společného setkání pedagogů a žáka-agresora i jeho rodičů se rozhoduje o výchovných opatřeních
8. Rozhovor s rodiči oběti
 - rodiče je třeba informovat o zjištěních a závěrech školy a domluvit se na dalších opatřeních
9. Práce s celou třídou

Nejčastější chyby:

- učitelé nepracují s faktem zásadní odlišnosti řešení u počátečních a u pokročilých šikan
- při vyšetřování se nebere zřetel na trauma, stud a mlčenlivost znásilněné oběti
- berou se vážně falešní svědci, kterým poručil „šéf“ agresorů
- bezprostředně se konfrontuje výpověď týraného žáka s výpověďmi jeho mučitelů
- pedagog vyšetřuje šikanu přímo ve třídě
- ředitel si pozve najednou údajné oběti, údajné agresory a jejich rodiče, některé pedagogy
- a vyšetřuje to z jedné vody naisto
- po vyšetření šikany se naráz pozvou všichni - rodiče agresorů, oběti i s jejich ratoletmi
- nezřídka se oběť nechá odejít ze školy, případně je převedeno do vedlejší třídy, přičemž šikanování se dále prohlubuje a zdokonaluje

Postup vyšetřující osoby, má-li podezření na šikanu

- Konfrontovat svá pozorování s dalšími kolegy.
- Co nejdříve oznámit své podezření vedení školy, výchovnému poradci, konzultovat další postup.
- Mezi čtyřma očima vyslechnout více nezaujatých svědků, popřípadě konfrontovat svědky mezi sebou.
- Je zejména důležité získat odpovědi na následující otázky:
 - **Kdo** je obětí, popřípadě **kolik** obětí je.
 - Kdo je agresorem, kolik agresorů je. Kdo z nich je iniciátor, kdo aktivní účastník šikanování a kdo je obětí i agresorem?
 - **Co, kdy, kde, a jak** dělali agresori obětím?
 - K jak závažným agresivním a manipulativním projevům došlo?
 - Jak dlouho šikana trvá?
- Spojit se s rodiči případné oběti, konzultovat výskyt nepřímých znaků šikany. Poprosit je o pomoc.
- Vyslechnout oběť – citlivě, diskrétně, zaručit bezpečí a důvěrnost informací. **NIKDY** neřešit problém celou třídou!
- Zajistit ochranu oběti šikany.
- Teprve nyní vyslechnout agresory, případně konfrontovat agresory mezi sebou.
NIKDY konfrontace obětí a agresorů!
Vytipovat nejslabší článek, dovést je k přiznání či vzájemnému obviňování.
- Požádat vedení školy o svolání výchovné komise (vedení školy, výchovný poradce, třídní učitelka, metodik prevence sociálně patologických jevů, případně psycholog). Ta na základě shromážděných informací posoudí, zde se jedná o šikanu a jaký je stupeň její závažnosti. Navrhne další postup vůči obětem i agresorům i třídě jako celku. Potrestání agresorů je individuální, závisí na věku, intenzitě šikany a na tom, zda se jedná o první případ či recidivu.
- Individuálně pozvat rodiče agresorů. Seznámit je se situací, sdělit jim navrhovaná opatření, (zdůraznit možnost nápravy) a požádat je o spolupráci. Pokud odmítají, zvážit oznámení na Policii ČR.
- Individuálně pozvat rodiče obětí šikany. Seznámit je se situací, domluvit se na opatřeních (terapie, osobnostní výcvik...)
- Rozebrat situace ve třídě (vynechat citlivé detaily), vysvětlit nebezpečí a důsledky šikany, oznámit potrestání viníků. Třidu i nadále pozorně sledovat.

Brutální šikana

V případě brutální šikany se doporučuje postupovat následujícím způsobem:

1. Zvládnout šok a postarat se o oběť

Pedagog musí zvládnout svůj vlastní šok, zastavit násilí a postarat se o oběť, poskytnout jí nejnutnější pomoc a ochranu. Žák, který se stal obětí, je totiž v zoufalé situaci, bojí se o život, je třeba zraněný. Láska, soucit a odvaha mohou být tou nejdůležitější součástí pomoci. Jako příklad lze uvést učitelku, která se se slovy Co ti to udělali? Vrhla neohroženě mezi agresory, vzala oběť do náručí. Násilí se zastavilo. Oběť byla v bezpečí. Někdy je ale nebezpečné snažit se zastavit agresi sám, mohla by se obrátit proti pedagogovi. Těžko se může pustit slabá učitelka například mezi kluky - sportovce, kteří jsou plni nezvládnuté agrese.

Musí zavolat někoho, kdo by jí pomohl.

2. Přivolat pomoc

Učitel by měl zalarmovat všechny své kolegy, ale neměl by nechat třídu bez dozoru. Vyslat pro ostatní učitele třeba žáka, který nebyl do šikanování zapojený. Situace je natolik závažná, že je třeba přerušit vyučování. I když dítě není na první pohled zraněné, není možné říct, “sedni si, Pepíčku, do lavice, teď musíme dobrat látku. Popovídáme si pak“.

3. Zabránit domluvě

Učitelé by měli zabránit tomu, aby se třída mezi sebou domluvila, zamezit křivé skupinové výpovědi. Někdo by měl s žáky zůstat a hlídat je. Také je možné rozdělit je do skupin. Ale i ty musejí zůstat pod dozorem.

4. Poskytnout oběti pomoc a bezpečí

Někdy dochází k tomu, že postižený žák je vážně zraněný, v tom případě je třeba zavolat záchranku a informovat rodiče. Pokud zraněný není, i tak je třeba ho chránit, pomáhat mu překonat prožité trauma, uklidnit ho a utěšit, snažit se mu dodat pocit bezpečí.

5. Přivolat policii

Škola je povinná nahlásit celou věc policii, ale měla by jednat nezávisle na ní. (Policie se může opozdit a přijet až některý další den.) To znamená, začít rychle, ten samý den vlastní vyšetřování v duchu zásad strategie a taktiky. Nejlépe je vyslechnout po jednom všechny účastníky a jejich výpovědi pak dát postupně dohromady

Pokud má učitel jistotu, že byl spáchán trestný čin, má ze zákona povinnost obrátit se na orgány činné v trestním řízení. Pokud má podezření, zákon určuje školskému zařízení za povinnost nahlásit tuto skutečnost obecnímu úřadu, tedy sociálnímu pracovníkovi z orgánu sociálně právní ochrany dětí.

V případě, že se rodiče odmítají spolupracovat se školou, je škola opět oprávněna vyrozumět orgán sociálně právní ochrany dětí.

Řešení šikany

Předpoklady pro úspěšné šetření šikany

Pro úspěšné řešení šikany je důležité, aby byly splněny následující předpoklady:

1. Proškolený pedagogický sbor – Je třeba mít neustále na paměti, že neodborný zásah může mít až ničivý efekt především na oběť šikany, ale také na ostatní účastníky. Proto je třeba v případě jakékoliv nejistoty své kroky konzultovat!

2. Kooperace: - Šikana nemůže být řešena pouze jedním člověkem. Jak bude vysvětleno dále, celý postup musí být koordinovaný a k tomu je nutná úzká spolupráce osob podílejících se na vyšetřování

3. Koordinace – optimální spolupráce pedagogických pracovníků a všech zainteresovaných

4. Aktivní spolupráce s institucemi mimo školu: Tento aspekt vstupuje do hry v případě zvláštních druhů šikany nebo v případech velmi rozvinuté šikany (4. -5. stádium). V těchto případech je nezbytně nutné postupovat ve spolupráci s např. Pedagogicko- psychologickou poradnou, s Policií apod.

Postup řešení šikany

Řešení šikany vychází z hlavních cílů, kterých chceme dosáhnout. Tyto cíle jsou:

- 1. Zastavit šikanu**
- 2. Ochránit oběť**
- 3. Zjistit agresory**
- 4. Zmapovat co se vlastně stalo**
- 5. Navrhnout způsob nápravy**

Důležité zásady

Nejnebezpečnějším mechanismem fungujícím v narušené skupině, který může až úplně zmařit pokus o vyšetření a nápravu šikany je mechanismus, který vždy chrání agresory.

Čím vyšší stádium šikany, tím silněji tento mechanismus funguje. V okamžiku kdy je tento mechanismus spuštěn dochází například k tomu, že:

- Skupina se semkne kolem agresorů a urputně je brání
- Skupina svaluje vinu na oběť: „On si začal! On provokoval! On si to zasloužil!“
- Oběť stáhne, nebo popře původní obvinění
- Oběť urputně brání agresora (viz. Šikanování jako závislost)
- Do vyšetřování zasahují rodiče, popřípadě i další autority z venku.
- Rodiče oběti si nepřejí, aby se případ řešil, a raději své dítě převedou na jinou školu.

Proto je nezbytně nutné, aby vyšetřování šikany bylo:

- **Pečlivě připravené**
- **Koordinované**
- **Rychlé** - během jednoho dne, aby se eliminovala možnost:
 - domluvy mezi agresory, domluvy mezi agresory a jinými svědky
 - vyhrožování agresorů jiným svědkům
 - vyhrožování agresorů oběti
 - další napadání oběti
 - možnost zásahu rodičů, nebo jiných zainteresovaných osob do vyšetřování.

Pokračovat v pomoci a podpoře oběti

- V případě vážnějšího zranění žáka okamžitě zajistíme lékařskou pomoc.
- Co nejdříve informujeme rodiče oběti.

- Nejeví-li oběť známky zranění, poskytneme jí podpůrnou péči. Především se snažíme navodit pocit bezpečí a ochrany.
- Je-li to možné, krátce se oběti zeptáme, co se stalo a kdo jí ublížil. Použijeme otázky ke zmapování vnějšího obrazu šikanování.
- Pro jistotu vždy zabezpečíme co nejrychlejší posouzení zdravotního stavu lékařem.
- Návazně potom zprostředkujeme psychoterapeutickou pomoc (např. v pedagogicko-psychologické poradně).

Výchovná opatření

1. Doporučuje se dále pracovat s agresorem (jeho náhled na vlastní chování, motivy, rodinné prostředí). V případě potřeby mu zprostředkovat péči pedagogicko-psychologické poradny, střediska výchovné péče nebo jiných odborníků – klinických psychologů, psychoterapeutů nebo psychiatrů.
2. Pro potrestání agresorů lze užít i následující běžná výchovná opatření:
 - Napomenutí a důtka třídního učitele, důtka ředitele, podmíněné vyloučení a vyloučení ze studia na střední škole.
 - Snížení známky z chování.
 - Převedení do jiné třídy.
3. Pro nápravu situace ve skupině je potřeba pracovat s celým třídním kolektivem. Je nezbytné vypořádat se i s traumaty těch, kteří přihlíželi, ale nezasáhli (mlčící většina).
4. V mimořádných případech se užijí další opatření:
 - Ředitel školy doporučí rodičům dobrovolné umístění dítěte do pobytového oddělení SVP, případně doporučí realizovat dobrovolný diagnostický pobyt žáka v místně příslušném diagnostickém ústavu.
 - Ředitel školy podá návrh orgánu sociálně právní ochrany dítěte k zahájení práce s rodinou.

Náprava

V každém případě musí škola dát jasný a zřetelný signál agresorovi a i skupině, že šikana je zcela neakceptovatelná a že bude proti tomuto jednání vždy rozhodně zakročeno. K sjednání okamžité nápravy jsou k dispozici dvě metody:

1. Metoda usmíření

2. Metoda vnějšího nátlaku

Volba metody je zcela závislá na charakteru šikany a agresorů s tím, že jako primární metoda bude používána metoda usmíření. Nezbytnou podmínkou pro použití metody usmíření je, že agresor si neuvědomoval vážnost svých činů a nyní svých činů upřímně lituje a je ochoten se pokusit o nápravu.

Jestliže však byl charakter šikany vážný s jednoznačným negativním dopadem na oběť (tzn., že agresor se již nemohl domnívat, že se ještě stále jedná o legraci, ale vážnost svých činů buď nevnímal, nebo vnímat nechtěl) a přesto v šikaně pokračoval. Navíc svých činů nelituje, ale snaží se vinu svalit na někoho jiného (nejčastěji oběť). V tomto případě není jiná možnost, než použít metodu vnějšího nátlaku.

Metoda usmíření

Metoda usmíření je vysoce účinná, a proto je také preferována. Další výhodou této metody je možnost kdykoli plynule přejít k metodě nátlaku, jestliže se během procesu začnou objevovat znaky, že agresor odmítá spolupracovat, nebo že jeho ochota spolupracovat nebyla upřímná. Podstatou metody je, nalézt společné řešení narušených vztahů v neformální atmosféře.

Metoda vnějšího nátlaku

Tato metoda je vlastně běžně používaná metoda trestu. Agresor je potrestán a je mu pohroženo daleko vyšším trestem v případě náznaku opakování šikany. Cílem je pomocí trestu a strachu zamezit opakování šikany. Potřeba razantnosti a potřeba zajistit bezpečí všem ohroženým vyžaduje, aby metoda zahrnovala tyto tři součásti:

1. Pohovor před výchovnou komisí
2. Oznámení o potrestání agresorů před celou třídou
3. Ochranu oběti

Práce s obětí a jejími zákonnými zástupci

Při zjištění šikany

Po zjištění šikany je nutné informovat rodiče o vzniklé situaci. Tato by mělo proběhnout formou osobního jednání. Pouze ve zcela krajních případech, kdy nelze jinak, je možné takto učinit telefonicky.

Je vhodné, aby rodiče informovala osoba, která vede vyšetřování a má o problému nejvíce informací. Rodiče by měli být informováni otevřeně a pravdivě, nicméně velmi šetrně. Je samozřejmé, že informace o ubližování jejich dítěti je pro rodiče velmi bolestivá. Rodičům bude sděleno, co, kde a jak se stalo, jaká byla přijata opatření a jaké budou následující kroky. Pozor, i zde zachováváme anonymitu jak našich zdrojů, tak agresorů. Posledním, co potřebujeme, je aby si rodiče šli vyřizovat účty s agresorem, nebo jeho rodiči, popřípadě, aby z žáka, který situaci oznámil, vymáhali jména agresorů. Je nutné je přesvědčit, že bezpečí jejich dítěte je naším prvořadým zájmem, že byla přijata veškerá opatření pro zajištění jeho bezpečnosti a že tím nejlepším, co mohou pro jejich dítě udělat je být nápomocen při vyšetřování šikany.

Rodičům budou poskytnuty kontakty na odbornou pomoc, jako je Psychologicko-pedagogická poradna, psycholog, středisko výchovné péče apod.

Po vyšetření šikany

Rodiče by měli být pozváni do školy v jiný den, než kdy probíhá pohovor před výchovnou komisí, aby bylo zajištěno, že nedojde k nevhodnému setkání rodičů agresora a oběti. Je třeba si uvědomit, že obojí rodiče budou ve značném stresu a nebezpečí nepříjemné konfrontace je vysoké.

Rodiče budou informováni o celém průběhu vyšetřování a o jeho výsledcích. Také budou seznámeni s výsledkem výchovné komise a s dalšími kroky, které byly přijaty pro vylepšení vztahů v kolektivu. Domluví se časový interval, ve kterém bude situace ve třídě monitorována a také se sjednají pravidelné schůzky, nebo alespoň telefonické rozhovory, ve kterých se bude rodina oběti a škola vzájemně informovat o oběti, jejím chování a případných změnách v chování o atmosféře ve škole a v rodině, tak aby bylo zjištěno co možná nejvčasnější zjištění jakýchkoliv signálů nasvědčujících o případném ohrožení dítěte.

Proces uzdravování nemocných vztahů ve skupině

I zde je třeba zdůraznit a striktně ctít pravidlo, že škola je vlastními silami schopna zvládnout šikanu maximálně ve třetím stádiu. Uzdravování vztahů ve skupině, kde se vyskytla šikana vyššího stupně musí být vedeno odborníkem.

U šikany nižšího stupně bude proces uzdravování veden metodikem prevence a třídním učitelem.

Proces uzdravování sestává z pravidelných setkání (třídnických hodin), které jsou ale povinné. Na těchto hodinách se za pomoci skupinových her a aktivit navozují modelové situace, na kterých se žáci učí, jak spolu komunikovat, jak vnímají mimoverbální signály, vyzkouší si pocity při ostríkaci, ohrožení, odmítání. Hledají, co mají společné a v čem jsou stejní atd. Výsledkem těchto setkání by měla být postupná transformace vztahů ve skupině.